

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

Yetişkinlerde Kişilik Bozukluklarına Yatkınlık: Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Bilişsel Duygu Düzenleme Açısından Bir Değerlendirme*

Merve PEKER¹ , Margörit Rita KRESPI ÜLGEN²

¹Klinik Psikolog, İstanbul, Türkiye

²Prof. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

*Bu makale, Merve PEKER'in İstanbul Aydın Üniversitesi'nde klinik psikoloji alanında sunduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Öz

Amaç: Ebeveynlerin iletişimin şekli, davranış kalıpları, duygusal tepkiler olmak üzere farklı alanları içeren ebeveynlik stilleri duygu düzenleme ve kişilik bozukluklarında (KB) önemli bir etkiye sahiptir. Yetişkinlerde algılanan ebeveyn tutumları (AET) ile bilişsel duygu düzenleme becerileri (BDDB) ve kişilik bozukluklarına yatkınlık (KBY) arasındaki ilişkiyi incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmuştur.

Yöntem: Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmış olup, bu araştırmanın örneklemi 263'ü kadın 237'si erkek olmak üzere 500 kişi oluşturmuştur. Verileri çevrimiçi olarak toplamak adına Google Forms kullanılmıştır. Sosyodemografik Bilgi Formu, Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği, SCID-II Ölçeği, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumu Ölçeği Çocuk Formu araştırmanın ölçüm araçlarını içermiştir. İstatistiksel analizlerde SPSS 25 ve PROCESS 3.5 macro kullanılmıştır.

Bulgular: Bulgular AET ile BDDB ve KBY arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca, algılanan olumsuz ebeveyn tutumları ile KBY arasındaki ilişkide uyumsuz BDDB'nin aracı rolü bulunmuştur.

Sonuç: Bulgular ilgili literatür temelinde tartışılmış ve birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumları, Duygu Düzenleme, Kişilik Bozukluğu

Predisposition for Personality Disorders in Adults: An Investigation on the Basis of Perceived Parental Attitudes and Cognitive Emotion Regulation

Abstract

Objective: Parental styles which cover many areas such as style of communication, behavior patterns, and emotional reactions, play an important role in emotion regulation and personality disorders (PD). The aim of the present study included examining the relationship between perceived parental attitudes, cognitive emotion regulation skills (CERS) and predisposition for personality disorders (PPD) in adults.

Received: 05.10.2023; **Revised:** 09.12.2023; **Accepted:** 17.12.2023; **Publication:** 31.12.2023

Citation: Peker, M. ve Krespi-Ülgen, M. R. (2023). Yetişkinlerde kişilik bozukluklarına yatkınlık: Algılanan ebeveyn tutumları ve bilişsel duygu düzenleme açısından bir değerlendirme. *Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry*, 3(2), 42-58.

Corresponding Author: Margörit Rita KRESPI ÜLGEN, İstanbul Arel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye, ritakrespiulgen@arel.edu.tr

Method: Convenience sampling method was used. The sample of the present study consisted of 500 people (263 women and 237 men). Google Forms were used in order to collect the data online. Data collection tools included Sociodemographic Information Form, Cognitive Emotion Regulation Scale, SCID-II Scale, Abbreviated Perceived Parental Attitude Scale Child Form. SPSS 25 and PROCESS 3.5 macro were used to undertake the statistical analyses.

Results: Findings showed that there was a significant relationship of perceived parental attitudes with CERS and PPD. Moreover, maladaptive CERS had a mediating role in the relationship between perceived negative parental attitudes and PPD.

Conclusion: Findings were discussed based on the literature and a number of recommendations were made.

Keywords: Parental Attitude, Emotion Regulation, Personality Disorder

Giriş

Ebeveyn tutumları kişilik gelişiminde büyük rol oynayabildiği gibi (Yavuzer, 2014), bu tutumlar hem koruyucu hem de risk faktörü olabilmektedir. Olumlu kişilik özelliklerinin gelişiminde ve buna bağlı olarak gelişim dönemlerinin sağlıklı olarak tamamlanmasında algılanan ebeveyn tutumlarının (AET) katkısı önemlidir (Güler-Yıldız, 2017).

Ebeveynlik stilleri Baumrind (1971) tarafından otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç sınıfta tanımlanmıştır. Bu kavramsallaştırmaya göre ebeveynlik stilleri olgunluk, iletişim stilleri, sıcaklık ve ilgi gibi birçok özelliği kapsamaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Bu ebeveynlik stillerinden özellikle duygusal destek, yüksek standartlar, özerkliğe önem verme, iki yönlü açık iletişim gibi özellikleri içeren demokratik ebeveyn stillinin bireyleri donanımlı kıldığı gösterilmiştir (Darling ve Steinberg, 1993).

Maccoby ve Martin (1983) ise ebeveynlik stillerinin iki boyut üzerinden gözden geçirilebileceğini öne sürmüştür: duyarlılık ve talepkarlık. Duyarlılık boyutu ebeveynin sıcaklık ve yakınlık derecesi ve bağımsızlık ve öz yeterlilik gibi özellikleri destekleyip desteklemediğine yönelik davranışları içermektedir. Talepkar boyutu ise ebeveynin çocuktan olgun davranma ve sorumluluk alma özelliklerini ne kadar talep ettiği ve çocuk üzerinde ne kadar disiplin ve denetim kurabilme özelliklerini gösterdiği ile ilgilidir (Kordi ve Baharudin, 2010; Spera, 2005).

Ebeveyn stilleri ebeveynlerin davranış ve tutumlarına bağlıdır (Kordi ve Baharudin, 2010). Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin benimsediği ve uyguladığı davranış kalıpları şeklinde açıklanabilir (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveyn stilleri çocuğa yönelik gösterilen birçok ebeveyn tutumunu içerir ve bu tutumlar ebeveyn davranışlarının gösterildiği çocuğun duygusal çevresini oluşturur. Bu davranışlar, ebeveynlerin ebeveynlik ile ilgili hedefe yönelik davranışları ve jest, ses tonu ve duyguların ifade ediliş şekilleri gibi beden dili ile ilgili davranışları içerir (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveyn ve çocuk ilişkisinde sıcak ve destekleyici olma durumu arttıkça, çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişimi ve akademik başarısının arttığı gösterilmiştir (Cummings ve ark., 2003). Bu alanda oluşan olumsuz koşullar çocukların gelişimini ketleyebilir.

Amaçların gerçekleştirmesinde duygusal tepkileri izleme, değerlendirme, değiştirmek adına kullanılan içsel ve dışsal stratejilerin tümü duygu düzenleme olarak tanımlanmıştır (Thompson, 1994). Duygu Düzenleme Süreç Modeli (Gross, 1998a; 1998b) duyguları harekete geçirecek fizyolojik veya davranışsal bir tetikleyici durumla karşılaşıldığında duygu düzenlemenin başlayacağını öne sürmüştür (Gross, 2001). Bu modele göre (Gross, 1998a; 1998b) duygu üretme süreci durumun seçimi ve değiştirilmesi, dikkatin yayılması, bilişlerin değişimi ve tepkilerin ayarlanması olmak üzere beş aşamada düzenlenebilir. Öncül odaklı ve tepki odaklı duygu düzenleme becerisi (DDB)

olarak yaptığı ayrımında [Gross \(2011\)](#) ilk dört aşamanın öncül odaklı ve sonuncusunun ise tepki odaklı olduğunu belirtmiştir. Öncül odaklı DDB, duygusal tepkileri değiştirmeye yönelik beceri, tepki odaklı DDB ise duygunun ortaya çıkardığı fizyolojik belirtileri değiştirmeyi amaçlayan beceri olarak tanımlanabilir ([Gross ve Thompson, 2007](#)).

Bilişsel duygu düzenleme becerisi (BDDDB) ise stresli yaşam olaylarında duyguları yönetmek adına kullanılan baş etme yöntemi olarak tanımlanmıştır ([Garnefski ve ark., 2001](#); [Thompson, 1991](#)). Bilişsel Duygu Düzenleme Teorisi ([Garnefski ve ark., 2001](#)) dokuz BDDDB tanımlamıştır. Bu beceriler kendi içlerinde uyumlu BDDDB ve uyumsuz BDDDB olarak ikiye ayrılmışlardır ([Garnefski ve ark., 2001](#)). Uyumlu bir BDDDB olan kabul etme (KE), karşılaşılan olumsuz bir olayı kabul edip, olaydan veya duygudan uzaklaşmaya çalışılmasıdır. Pozitif yeniden odaklanma (PYO), deneyimlenen olumsuz bir olay yerine olumlu olayların düşünülmesidir. Plana tekrar odaklanma (PTO), deneyimlenen olumsuz bir olay karşısında çözüm yollarının aranmasıdır. Pozitif yeniden gözden geçirme (PYGG), karşılaşılan olumsuz bir olayın olumlu yönlerini bulmayla ilgili düşünceler geliştirilebilmesidir. Bakış açısına yerleştirme (BAY) deneyimlenen bir olayın diğer olaylarla karşılaştırılması ve değerinin azaltılmasıdır. Uyumsuz bir BDDDB olan düşünceye odaklanma (DO), olumsuz bir olay karşısında o olaya ait duygu ve düşünceyi kendine tekrarlatma eylemidir. Yıkım (YIK), yaşanan olayın deneyimlenen en kötü olay olarak algılanmasıdır. Diğerlerini suçlama (DS), deneyimlenen bir olayın nedeninin diğer kişilere atfedilmesidir. Kendini suçlama (KS), kişinin karşılaştığı olumsuz bir olayın nedenini kendine atfetmesidir ([Garnefski ve ark., 2001](#)).

Kişilik bozuklukları, yaşam alanlarında sıkıntı veya bozulmanın ortaya çıkmasına yol açan uyumlu olmayan içsel deneyim ve davranış kalıpları ile ayırt edilen mental bozukluklardır

([Dickinson ve Pincus, 2003](#)). Bu bozukluklar çoğunlukla ergenlikte gelişmeye başlar ve yaşam boyu sürebilir.

Bazı araştırmalar çocuklarda veya ergenlerde algılanan ebeveyn stillerinin duygudurum ile ilişkisine odaklanmıştır. Örneğin, [Erozkan'nın \(2012\)](#) yürüttüğü bir araştırmada otoriter ebeveynlik stili kaygı, saldırganlık, öfke ve kızgınlık duyguları ile ilişkilendirilmiştir. Buna karşılık, [Lamborn ve arkadaşları \(1991\)](#) demokratik ebeveynlik stiline daha düşük depresif duygudurum ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Yetişkin bireylerde bu ilişkiye odaklanan araştırmalara rastlanmamıştır.

Yine çocuklarda ve ergenlerde yapılan diğer araştırmalar bu stillerin veya tutumların DDB ile de ilişkili olduğunu göstermiştir. [Morris ve arkadaşları \(2007\)](#) algılanan olumsuz ebeveyn tutumları arttıkça DDB'nin azaldığını göstermiştir. Ergenlerde demokratik ebeveyn stili ile DDB arasında pozitif yönlü ([Towe-Goodman ve Teti, 2008](#)), çocuklarda otoriter ebeveyn stili ile de negatif yönlü ([Kars ve Akyürek, 2019](#)) bir ilişki olduğu gösterilmiştir. [Jabeen ve arkadaşları \(2013\)](#) ise otoriter ebeveynlik algılayan ergenlerde DDB'nin daha düşük, ılımlı ebeveynlik algılayan ergenlerde ise daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yetişkinlik bireylerde bu ilişkiye odaklanan araştırmalara rastlanmamıştır.

[Whalen ve arkadaşları \(2015\)](#) ergenlerde borderline kişilik bozukluğu (KB) belirtilerinin ergenlerin bakım verenlerin tutum ve davranışlarına ilişkin olumsuz algılarını artırabileceğini göstermiştir. [Johnson ve arkadaşları \(2006\)](#) algılanan aşırı kontrolcü ve otoriter ebeveynlik stiline yetişkinlikte KB riskini arttırdığını göstermiştir. Nitekim diğer araştırmalar yetişkinlerde ebeveyn stilleri ve tutumları ile farklı kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Örneğin, [Johnson ve arkadaşları \(1999\)](#) çocuklukta algılanan aşırı koruyucu ebeveyn stili yetişkinlikte bağımlı, paranoid ve obsesif-

kompulsif kişilik bozukluklarına yatkınlık (KBY) riski taşıdığını belirtmiştir. Gunderson (2009) KB olan yetişkinlerin %50'si çocuklukta ebeveynlerinin duygusal olarak yetersiz olduğunu, tutarsız davranışlar sergilediklerini ve korunma ihtiyaçlarını karşılamadıklarını belirtmişlerdir. Batool ve arkadaşları (2017) izin verici ebeveynlik stilinin histriyonik, narsistik ve antisosyal kişilik bozuklukları ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu göstermiştir. Otoriter ebeveynliğin ise depresif KB ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Diğer araştırmalar özellikle borderline KB ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Örneğin, Cheavens ve arkadaşları (2005) düşüncenin bastırılması algılanan ebeveyn eleştirisi ile borderline KB özellikleri arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık ettiğini göstermiştir. Sansone ve arkadaşları (2013) ayakta tedavi gören dahiliye hastalarından oluşan bir örnekleme ebeveyn bakımının kalitesi arttıkça borderline kişilik belirtilerinin azaldığını göstermiştir. Borderline kişilik belirtileri raporlayan kişiler, bu tür belirtileri raporlamayan kişilere kıyasla ebeveynlerinin davranışlarını daha olumsuz algılamışlardır. Kwapis ve arkadaşları (2023) ebeveyn tutumlarının öz kontrol, kimlik bütünleşmesi ve borderline KB'nin özellikleriyle ilişkili olduğunu bulmuştur. Öz kontrol ve kimlik bütünleşmesi seçilen ebeveyn tutumlarının borderline KB özellikleri üzerindeki etkisine aracılık etmiştir. Bandelow ve arkadaşları (2005) bordeline kişilik bozukluk tanısı almış kişilerin kontrol gruba kıyasla ebeveynlerinin tutumlarını daha olumsuz olarak değerlendirdiklerini göstermiştir. Ayrıca önemli etiyolojik faktörler arasında ailesel nevrotik spektrum bozuklukları, çocuklukta cinsel istismar, ebeveynlerden ayrılma ve olumsuz ebeveyn yetiştirme tarzlarının yer aldığını göstermiştir.

Birçok psikolojik bozukluğun temelinde duygu düzenleme ile ilgili sorunların olduğu

bilinmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000; Gross, 2002). DSM-IV'de kıyasla DSM-V'te duygu ya da duygu düzenleme ile ilgili sorunların psikolojik bozukluklardaki rolü daha fazla vurgulanmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Bazı araştırmalar yetişkinlerde duygu düzenleme güçlüğüne kişilik bozukluğu belirtilerinin (Borges ve Naugle, 2017) ve özellikle borderline KB'nin (Sheppes ve ark., 2015) önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Diğer araştırmalar da istismar gibi çocukluk çağı travmatik travmaları ile borderline KB arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğüne aracılı rolünü göstermiştir (Bertele ve ark., 2022; Carvalho Fernando ve ark., 2014; Kuo ve ark., 2015; Van Dijke ve ark., 2013). Yazarların bilgisi doğrultusunda AET ve borderline KB ilişkisine yönelik duygu düzenleme güçlüğüne aracılı rolünü gösteren araştırma bulunmamaktadır.

KB'yi önleme müdahalelerinde erken yaşam deneyimlerinin hedef olarak alınmasının gerekli olduğu düşünülmüştür. Yapılan bu araştırmada KBY incelenmiş ve bunun erken yaşam deneyimlerinden AET ve BDDB'nin etkisi incelenerek literatüre katkı sağlaması beklenmiştir. Çocuklukta ve ergenlikte algılanan ebeveyn stilleri veya tutumlarına ilişkin pek çok araştırma mevcut olmasına karşın, yetişkinlikte ayrı ayrı ebeveyn stilleri veya tutumları ile KB ve BDDB'yi ele alan araştırmaların sayısı çok azdır. Mevcut araştırma tüm bu değişkenleri ele alan öncü bir araştırma niteliğinde olmuştur. Yazarların bilgisi doğrultusunda yetişkinlerde ebeveyn tutumları veya stilleri ile KBY ve BDDB arasındaki ilişkiyi bir arada ele alan araştırma bulunmamaktadır.

Mevcut araştırmada AET ile BDDB ve KBY arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, algılanan reddedici ebeveyn tutumları ile borderline, bağımlı ve self defeating KBY arasındaki ilişkide uyumsuz bir BDDB olan

yıkım (YIK) ve diğerlerini suçlamanın (DS) aracı rolü araştırılmıştır. Yazarların bilgisi doğrultusunda araştırmalar DDB'nin aracı rolünü çoğunlukla çocukluk çağı travmaları ile borderline KB arasındaki ilişkide incelemiştir (Bertele ve ark., 2022; Carvalho Fernando ve ark., 2014; Kuo ve ark., 2015; Van Dijke ve ark., 2013). Dolayısıyla literatüre katkı sağlamak adına ve katılımcı sayısını göz önünde bulundurarak aracılık analizlerinde algılanan reddedici ebeveyn tutumları ile borderline, bağımlı ve self defeating KBY arasındaki ilişkide uyumsuz bir BDDDB olan yıkım ve diğerlerini suçlamanın aracı rolü incelenmiştir.

Hipotezler şu şekildedir:

H1: AET ile BDDDB arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: AET ile KBY arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Algılanan reddedici ebeveyn tutumları ile KBY (bağımlı, self defeating ve borderline KBY) arasındaki ilişkide uyumsuz BDDDB'nin (YIK ve DS) aracı rolü vardır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye'nin farklı illerinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 263'ü kadın 237'si erkek toplam 500 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	263	52.6
	Erkek	237	47.4
Yaş	18-24	102	20.4
	25-34	252	50.4
	35-44	89	17.8
	45-60	57	11.4
Medeni Durum	Evli	230	46.0
	Bekar	228	45.6
	Dul/Boşanmış	42	8.4

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri-Devamı

		n	%
Çocuk Sayısı	0	320	64.0
	1-3	180	36.0
Eğitim Durumu	Lise	42	8.4
	Üniversite	316	63.2
	Yüksek Lisans/Doktora	142	28.4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	400	80.0
	Çalışmıyor	100	20.0
Meslek	Memur	84	16.8
	İşçi/Özel Sektör	269	53.8
	Esnaf	12	2.4
	Serbest	117	23.4
	Emekli	18	3.6
Gelir Düzeyi	0-5250 TL	83	16.6
	5250-8000 TL	105	21.0
	8000 TL ve Üzeri	312	62.4
Yaşanan Yer	İlçe	74	14.8
	İl	426	85.2
Ebeveyn Birliktelik Durumu	Berber	401	80.2
	Ayrı/Boşanmış	99	19.8
Anne	Sağ	467	93.4
	Vefat	33	6.6
Baba	Sağ	417	83.4
	Vefat	83	16.6
Çocukluğunda Kiminle Yaşadığı	Anne	43	8.6
	Baba	3	0.6
	Anne ve Baba	432	86.4
	Akraba	12	2.4
	Sosyal Kurumlar	3	0.6
Psikiyatrik Tanı	Evet	88	17.6
	Hayır	412	82.4
Psikiyatrik Tedavi	Evet	85	17.0
	Hayır	415	83.0
Ailede Psikiyatrik Tanı	Evet	118	23.6
	Hayır	382	76.4
Ailedeki Psikiyatrik Tanısı Olan Kişinin Tedavi Durumu	Evet	106	21.2
	Hayır	394	78.8

Veri Toplama Araçları

Katılımcılar sosyodemografik bilgi formuna ek olarak Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu, SCID-II Ölçeği ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği uygulanmıştır. Veriler

Aralık 2022-Mart 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Sosyodemografik bilgi formu

Sosyodemografik Bilgi Formu sosyodemografik özelliklerinin ölçülmesine yönelik cinsiyet, yaş, eğitim durumu, psikolojik hastalık öyküsü gibi özellikler ile ilgili sorular içermiştir.

Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği

Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (Garnefski ve ark., 2001), stresli yaşam olaylarında ve sosyal ilişkilerde kullanılan bu becerileri ölçmek için kullanılmıştır. Ölçek, beşli Likert tipi 36 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin uyarlama çalışması Tuna ve Bozo (2012) tarafından yapılmıştır. Mevcut araştırmada Cronbach Alpha katsayıları, KE, PYO, PTO, PYGG, BAY, DO, KS, YIK ve DS alt boyutları için 0.62, 0.71, 0.71, 0.76, 0.69, 0.75, 0.81, 0.82 ve 0.73 olarak belirlenmiştir.

SCID-II Ölçeği

SCID-II Ölçeği (Spitzer ve ark., 1992), DSM-III-R'yi temel alan AVOIDANT, BAĞIMLI, OBSESİF-KOMPULSİF, PASİF AGRESİF, SELF DEFEATING, PARANOID, ŞİZOTİPAL, ŞİZOID, HİSTRİYONİK, NARSİSTİK, BORDERLINE ve ANTİSOSYAL KB olmak üzere 12 alt boyuttan oluşmuştur. Ölçekteki alt boyutlar KB alt boyutları olarak adlandırılmış olsa da ölçek herhangi bir KB tanısı koymadan sadece KBY belirlemek adına kullanılmıştır. Bundan dolayı makalenin bütününde bu alt boyutlara KBY olarak atıfta bulunulmuştur. Ölçeğin uyarlama çalışmaları yapılmıştır (Coşkunol ve ark., 1994; Soria ve ark., 1990). 120 soruluk bir öz bildirim formundan oluşmuştur. Bu alt boyutların ölçeğin uyarlama çalışmalarını yapan bilim insanlarından ve ölçeği aktif şekilde uygulayan uzmanlardan ölçeğin mevcut araştırmaya uygunluğu ve ne şekilde kullanılması ve yorumlanması gerektiği hakkında süpervizyon alınmıştır. Mevcut araştırmada Cronbach Alpha katsayıları farklı alt boyutlar için 0.62 ila 0.85 arasında değişmiştir.

Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumu Ölçeği Çocuk Formu (KAET-Ç)

KAET-Ç (Arrindell ve ark., 1999), yetişkinlerin çocukken ebeveynlerinin davranış biçimleri ile ilgili algılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Reddetme, duygusal sıcaklık, aşırı koruma olmak üzere üç alt ölçekten ve her ebeveyn için ayrı değerlendirilmelere yönelik 4'lü likert ölçeğinden oluşmuştur. Ölçek, 23 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin uyarlama çalışması Dirik ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. Mevcut araştırmada Cronbach Alpha katsayıları farklı alt ölçekler 0.73 ila 0.85 arasında değişmiştir.

İşlem

İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alındıktan (E-88083623-020-68342) sonra veriler Google Forms aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılar ölçekleri doldurmadan önce Bilgilendirilmiş Onam Formunu çevrimiçi olarak doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

SPSS 25 programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımını belirlemek adına ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Bu değerler ± 3 referans aralığında değişmiş ve parametrik analizler kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkiyi incelemek adına Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. PROCESS 3.5 macrosu, aracılık analizi için kullanılmıştır. Araştırmanın tümünde istatistiksel anlamlılık için 0.05 düzeyi alınmıştır.

Bulgular

Puanların tanımlayıcı değerleri **Tablo 2**'de sunulmuştur.

Korelasyon Analizleri

Korelasyon analizlerinin sonuçları **Tablo 3** ve **Tablo 4**'te verilmiştir.

AET ve BDDB arasındaki ilişki

Annenin algılan duygusal sıcaklığı arttıkça PYO, PTO, PYGG puanlarının da arttığı, KE, DO, KS, YIK, DS puanlarının azaldığı

görülmüştür. Babanın algılanan duygusal sıcaklığı arttıkça PYO, PYGG ve BAY puanlarının da arttığı, KE, DO, KS, YIK ve DS puanlarının azaldığı görülmüştür. Annenin algılanan aşırı koruyuculuğu arttıkça KE, DO, KS ve DS puanlarının da arttığı, PYO puanlarının azaldığı görülmüştür. Babanın algılanan aşırı koruyuculuğu arttıkça ise KS ve DS puanlarının da arttığı, PYO puanlarının azaldığı görülmüştür. Annenin algılanan reddediciliği arttıkça KE, KS, YIK ve DS puanlarının da arttığı, PYO, PTO ve PYGG puanlarının azaldığı görülmüştür. Babanın algılanan reddediciliği arttıkça KE, KS, YIK ve DS puanlarının da arttığı, PYO puanlarının azaldığı görülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda H1 hipotezinin desteklendiği görülmüştür.

AET ve KBY arasındaki ilişki

Annenin algılanan duygusal sıcaklık tutumu arttıkça avoidant ve şizoid KBY puanlarının azaldığı, babanın algılanan duygusal sıcaklık tutumu arttıkça ise avoidant, pasif agresif, self defeating, paranoid, şizoid, borderline KBY puanlarının azaldığı görülmüştür. Annenin aşırı koruyuculuk tutumu arttıkça bağımlı, obsesif-kompulsif, self defeating, şizoid, histrionik, borderline KBY puanlarının da arttığı, babanın algılanan aşırı koruyuculuk tutumu arttıkça ise obsesif-kompulsif, self defeating, histrionik KBY puanlarının da arttığı görülmüştür. Annenin algılanan reddedici tutumu ve babanın algılanan reddedici tutumu arttıkça tüm KBY puanlarının da arttığı görülmüştür. Bu bulgular H2 hipotezinin desteklendiğine işaret etmiştir.

Aracılık Analizleri

Bu araştırmada uyumsuz BDDB olan YIK ve DS'nın algılanan reddedici ebeveyn tutumları ile borderline, bağımlı ve self defeating KBY arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmiştir. Bu bulgular Şekil 1-7 ve **Tablo 5**'te verilmiştir.

Reddedicilik-anne ile YIK arasındaki a yoluna, YIK ile bağımlı KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-anne ile bağımlı KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmıştır.

Aracı değişken olarak YIK modele dahil edildiğinde c' yolunun β değerinin 0.30'dan 0.19'a gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği saptanmıştır ($p>0.05$). Yine aynı şekilde Reddedicilik-baba ile YIK arasındaki a yoluna, YIK ile bağımlı KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-baba ile bağımlı KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplandıktan sonra aracı değişken, YIK modele katılmıştır ve c' yolunu β değerinin 0.18'den 0.07'ye gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği saptanmıştır ($p>0.05$). Bu şekilde YIK değişkeninin tam aracı rolü görülmüştür.

Reddedicilik-anne ile DS arasındaki a yoluna, DS ile bağımlı KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-anne ile bağımlı KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmıştır. Aracı değişken, DS modele katıldığında c' yolunun β değerinin 0.30'dan 0.26'ya gerilediği ve anlamlılığını yitirmediği saptanmıştır ($p<0.05$). Bu şekilde DS değişkeninin kısmi aracı rolü tespit edilmiştir.

Reddedicilik-anne ile YIK arasındaki a yoluna, YIK ile self defeating KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-anne ile self defeating KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmıştır. Aracı değişken, YIK modele katıldığında c' yolunun β değerinin 0.34'den 0.24'e gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği saptanmıştır ($p>0.05$). Bu şekilde YIK değişkeninin tam aracı rolü tespit edilmiştir.

Reddedicilik-anne ile DS arasındaki a yoluna, DS suçlama ile self defeating KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-anne ile self defeating KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmıştır. Aracı değişken, DS modele katıldığında c' yolunun β değerinin 0.34'den 0.28'e gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği saptanmıştır ($p>0.05$). Bu şekilde DS değişkeninin tam aracı rolü gösterilmiştir.

Reddedicilik-anne ile DS arasındaki a yoluna, DS ile borderline KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-anne ile borderline KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmış ve aracı değişken, DS modele katıldığında c' yolunun β değerinin 0.32'den 0.27'ye gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği

Tablo 2. Ölçeklere Ait Puanlarının Tanımlayıcı Değerleri

	n	Min.	Maks.	\bar{x}	SS
SCID-II Ölçeği					
Avoidant KBY	500	0	7	3.02	2.02
Bağımlı KBY	500	0	8	2.24	1.71
Obsesif-kompulsif KBY	500	0	11	5.05	2.33
Pasif Agresif KBY	500	0	9	3.95	2.18
Self Defeating KBY	500	0	13	4.07	2.81
Paranoid KBY	500	0	8	4.14	2.12
Şizotipal KBY	500	0	8	2.45	1.98
Şizoid KBY	500	0	5	1.44	1.43
Histrionik KBY	500	0	10	5.84	2.09
Narsistik KBY	500	0	11	3.54	2.61
Borderline KBY	500	0	18	6.55	4.29
Antisosyal KBY	500	0	7	1.34	1.48
Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği					
KE	500	4	19	11.21	2.61
PYO	500	4	20	11.19	2.88
PTO	500	7	20	14.51	2.69
PYGG	500	4	20	13.61	3.10
BAY	500	4	20	12.10	2.94
DO	500	4	20	13.40	3.07
KS	500	4	18	9.02	3.20
YIK	500	4	19	9.14	3.44
DS	500	4	18	9.68	2.75
Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği					
Duygusal Sıcaklık-Anne	500	7	27	18.92	4.62
Aşırı Koruyuculuk-Anne	500	9	36	20.34	5.12
Reddecilik-Anne	500	7	22	10.08	3.16
Duygusal Sıcaklık-Baba	500	7	27	17.31	4.97
Aşırı Koruyuculuk-Baba	500	9	33	18.36	5.04
Reddecilik-Baba	500	7	23	9.57	2.90

Not: KBY: Kişilik Bozukluğuna Yatkınlık; KE: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kabul Etme; PYO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Pozitif Yeniden Odaklanma; PTO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Plana Tekrar Odaklanma; PYGG: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Pozitif Yeniden Gözden Geçirme; BAY: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Bakış Açına Yerleştirme; DO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Düşünceye Odaklanma; KS: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kendini Suçlama; YIK: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Yıkım; DS: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Diğerlerini Suçlama

Tablo 3. KBY ile AET Arasındaki İlişki

	Duygusal Sıcaklık-Anne	Aşırı Koruyuculuk-Anne	Reddedicilik-Anne	Duygusal Sıcaklık-Baba	Aşırı Koruyuculuk-Baba	Reddedicilik-Baba
Avoidant KBY	-0.18**	0.04	0.18**	-0.20**	0.00	0.20**
Bağımlı KBY	-0.01	0.12**	0.30**	-0.05	0.05	0.18**
Obsesif-kompulsif KBY	-0.01	0.15**	0.19**	0.01	0.13**	0.17**
Pasif Agresif KBY	-0.03	0.08	0.24**	-0.13**	0.04	0.18**
Self Defeating KBY	-0.05	0.19**	0.34**	-0.11*	0.13**	0.25**
Paranoid KBY	-0.06	0.05	0.18**	-0.13**	-0.05	0.10*
Şizotipal KBY	0.03	0.07	0.20**	-0.04	0.05	0.16**
Şizoid KBY	-0.12**	0.10*	0.25**	-0.11*	-0.03	0.16**
Histrionik KBY	0.01	0.17**	0.17**	-0.06	0.13**	0.15**
Narsistik KBY	0.00	0.05	0.19**	-0.05	0.05	0.19**
Borderline KBY	0.00	0.10*	0.32**	-0.11*	0.02	0.24**
Antisosyal KBY	0.06	-0.04	0.22**	-0.01	0.07	0.23**

**p<0.01, *p<0.05, Uygulanan testin adı Pearson Korelasyon Testi

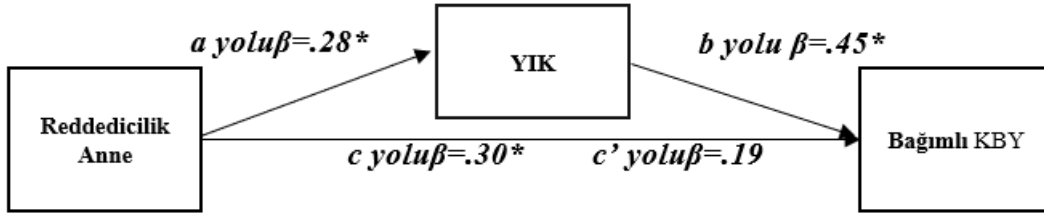
Not: KBY: Kişilik Bozukluğuna Yatkınlık

Tablo 4. BDDB ile AET Arasındaki İlişki

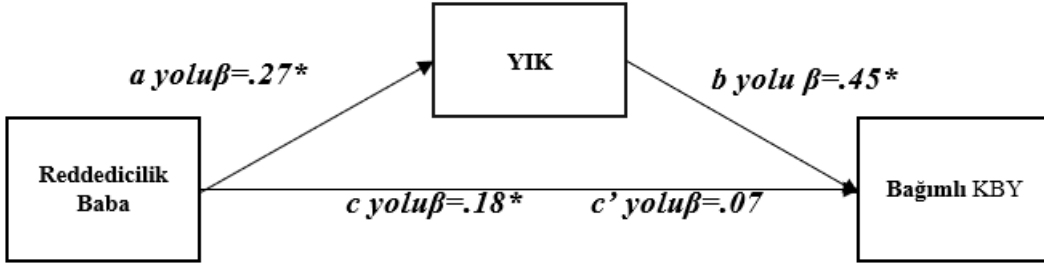
	Duygusal Sıcaklık-Anne	Aşırı Koruyuculuk-Anne	Reddedicilik-Anne	Duygusal Sıcaklık-Baba	Aşırı Koruyuculuk-Baba	Reddedicilik-Baba
KE	-0.16**	0.17**	0.19**	-0.14**	0.07	0.10*
PYO	0.20**	-0.11*	-0.10*	0.07	-0.10*	-0.03
PTO	0.30**	0.02	-0.15**	0.27**	-0.00	-0.17**
PYGG	0.20**	-0.03	-0.12**	0.23**	0.03	-0.07
BAY	0.08	0.03	0.08	0.19**	-0.01	0.03
DO	-0.11*	0.11*	0.08	-0.15**	0.07	0.00
KS	-0.27**	0.19**	0.39**	-0.28**	0.13**	0.31**
YIK	-0.18**	0.07	0.28**	-0.28**	0.08	0.27**
DS	-0.09*	0.12**	0.17**	-0.11*	0.13**	0.19**

**p<0.01, *p<0.05 Uygulanan testin adı Pearson Korelasyon Testi

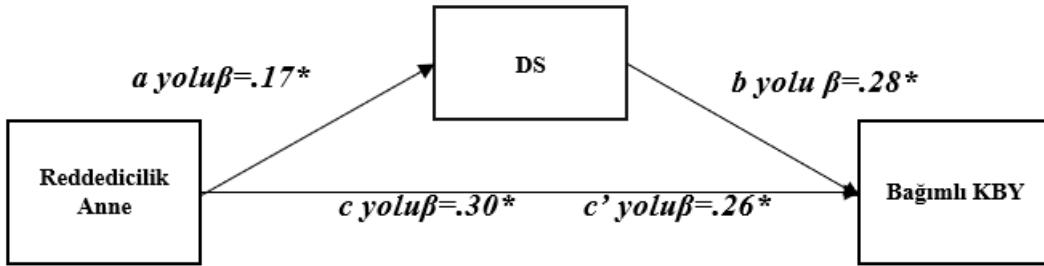
Not: KE: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kabul Etme; PYO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Pozitif Yeniden Odaklanma; PTO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Plana Tekrar Odaklanma; PYGG: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Pozitif Yeniden Gözden Geçirme; BAY: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Bakış Açına Yerleştirme; DO: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Düşünceye Odaklanma; KS: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kendini Suçlama; YIK: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Yıkım; DS: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Diğerlerini Suçlama

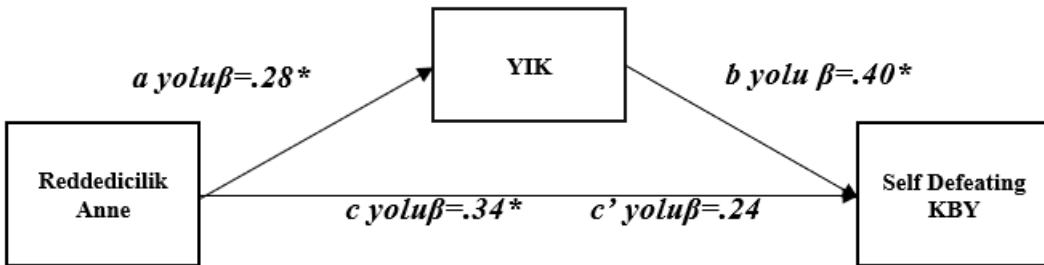
Şekil 1. Reddedicilik-Anne ile Bağımlı KBY Arasındaki İlişkide YIK'ın Aracı Rolü

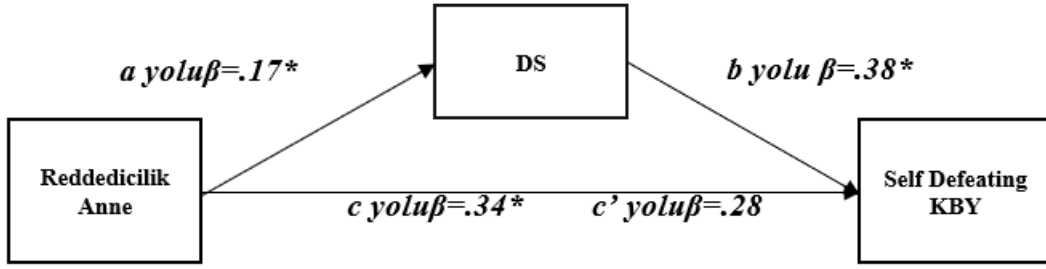
Şekil 2. Reddedicilik-Baba ile Bağımlı KBY Arasındaki İlişkide YIK'ın Aracı Rolü

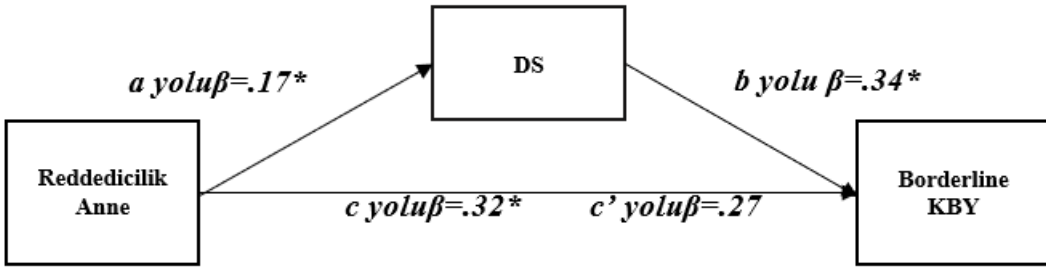
Şekil 3. Reddedicilik-Anne ile Bağımlı KBY Arasındaki İlişkide DS'nin Aracı Rolü

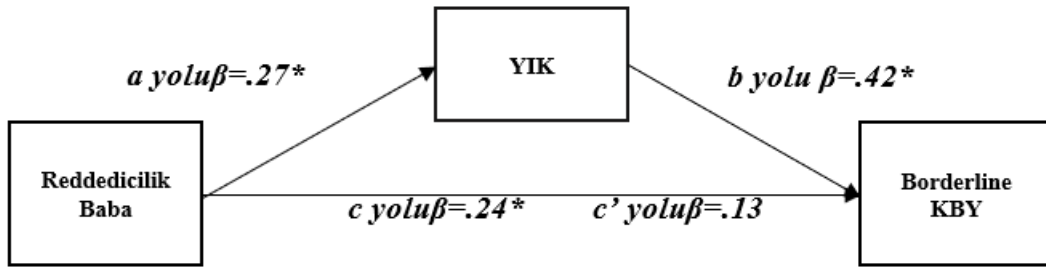
Şekil 4. Reddedicilik-Anne ile Self Defeating KBY Arasındaki İlişkide YIK'ın Aracı Rolü

Şekil 5. Reddedicilik-Anne ile Self Defeating KBY Arasındaki İlişkide DS'nın Aracı Rolü

Şekil 6. Reddedicilik-Anne ile Borderline KBY Arasındaki İlişkide DS'nın Aracı Rolü

Şekil 7. Reddedicilik-Baba ile Borderline KBY Arasındaki İlişkide YIK'ın Aracı Rolü

Tablo 5. Algılanan Olumsuz Ebeveyn Tutumları ile KBY Arasındaki İlişkide Uyumsuz BDDB'nin Aracı Rolü

Bağımsız Değişken	Aracı Değişken	Bağımlı Değişken	Direkt Etki	Dolaylı Etki	%95 GA	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Reddedicilik-Anne	YIK	Bağımlı KBY	0.30*	0.11*	0.04	0.09
Reddedicilik-Baba	YIK	Bağımlı KBY	0.18*	0.11*	0.04	0.09
Reddedicilik-Anne	DS	Bağımlı KBY	0.30*	0.04*	0.01	0.04
Reddedicilik-Anne	YIK	Self Defeating KBY	0.34*	0.10*	0.05	0.12
Reddedicilik-Anne	DS	Self Defeating KBY	0.34*	0.06*	0.02	0.08
Reddedicilik-Anne	DS	Borderline KBY	0.32*	0.05*	0.04	0.10
Reddedicilik-Baba	YIK	Borderline KBY	0.24*	0.11*	0.09	0.19

*p<0.05

Not: KBY: Kişilik Bozukluğuna Yatkınlık

saptanmıştır ($p>0.05$). Bu şekilde DS değişkeninin tam aracı rolü görülmüştür.

Reddedicilik-baba ile YIK arasındaki a yoluna, YIK ile borderline KBY arasındaki b yoluna ve Reddedicilik-baba ile borderline KBY arasındaki c yoluna ilişkin beta değerleri hesaplanmıştır. Aracı değişken olan YIK modele katıldığında c' yolunun β değerinin 0.24'den 0.13'e gerilediği ve anlamlılığını yitirdiği saptanmıştır ($p>0.05$). Bu şekilde YIK değişkeninin tam aracı rolü tespit edilmiştir.

Tartışma

Korelasyon Analizleri

AET ve BDDB arasındaki ilişki

Bulgular ebeveynlerin algılanan duygusal sıcaklık düzeyi arttıkça uyumlu BDDB'nin de arttığını, uyumsuz BDDB'nin azaldığını göstermiştir. Bu bulgular daha önceki araştırmaların bulguları ile kısmen örtüşmektedir. [Towe-Goodman ve Teti \(2008\)](#) demokratik ebeveyn stili puanları arttıkça DDB'nin de arttığını göstermiştir. [Kars ve Akyürek \(2019\)](#) ise demokratik ebeveyn stili puanları arttıkça işlevsiz DDB'nin azaldığını gösterirken; otoriter ve ihmalkâr ebeveyn stilleri puanları arttıkça işlevsiz DDB'nin de arttığını göstermiştir. [Jabeen ve arkadaşları \(2013\)](#) otoriter ebeveynlik stili puanları arttıkça DDB'nin azaldığını, ılımlı ebeveynlik stili puanları arttıkça DDB'nin de arttığını göstermiştir. [Havighurst ve arkadaşları \(2010\)](#) okul öncesi çocuklarda olumsuz ebeveyn tutumlarının düşük DDB'ye ve bunların da olumsuz sosyo-duygusal gelişime yol açabileceğini bildirmiştir. Bu araştırmalar dışında yazarların bilgisi doğrultusunda bu konuda çocuklarda veya yetişkinlerde başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu mevcut bulgu, algılanan duygusal sıcaklık yüksek olduğunda ebeveynlerin çocuğu olumsuz durumlardan koruması çocuğun duyguları ifade edebilme ya da düzenleyebilme becerilerini öğrenemeyeceğine ve yetişkinlikte bu alanda zorluklar yaşayabileceğine işaret etmiştir.

Mevcut araştırmada aşırı koruyuculuk (anne ve baba) düzeyi arttıkça uyumlu BDDB'nin azaldığı görülürken; uyumsuz BDDB'nin de arttığı görülmüştür. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarını koruyup onları tüm kötülüklerden, zararlardan ve sorunlardan koruyabileceklerini düşünebilir. Bu doğrultuda bu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarını koruma adına daha az duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz duygu yaşayarak çocuklarının DDB'ne katkı sağlayabilecekleri düşünülmüştür. Bu bulgu daha önceki araştırmaların bulguları ile örtüşmemektedir. Örneğin, [Fonagy ve arkadaşları \(2009\)](#) çocuklarda koruyucu ebeveyn tutumları arttıkça DDB'nin de arttığını belirtmişlerdir. Bu tutarsızlığın kültürel farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir.

Mevcut araştırmada ebeveynlerin algılanan Reddedicilik düzeyi arttıkça uyumsuz BDDB'nin de arttığı, uyumlu BDDB'nin azaldığı görülmüştür. Bu bulgu daha önce yapılan bazı araştırmaların bulguları ile tutarlıdır. [Kars ve Akyürek \(2019\)](#) otoriter ebeveyn stiline veya ebeveyn reddine maruz kalan çocukların BDDB'nin yetersiz olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda çocuklukta ebeveyn reddine maruz kalan çocukların yetişkinlikte olumsuz olay veya duygu karşısında duygularını düzenlemede zorluk yaşayacağına işaret etmektedir. Mevcut araştırma bu konuda yetişkinlerde yapılan ilk araştırma niteliğindedir.

Bu bulgular, AET gibi çocukluk döneminde seçilemeyen bir faktör olan ama geliştirilebilir olan AET'nin gelecekte DDB'yi geliştirmeye yönelik psikoeğitim uygulamalarının hedefi olabileceğine işaret etmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalar bu konuya odaklanabilir. Ayrıca, bu bulgular yalnızca annenin değil babanın da tutumlarının DDB'nin gelişimi açısından önemli olduğuna işaret etmekte ve böylelikle psikoeğitim uygulamalarında babaların rolünün de göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

AET ve KBY arasındaki ilişki

Ebeveynlerin algılanan Duygusal sıcaklık düzeyi arttıkça çekingen, pasif agresif, self defeating, paranoid, şizoid ve borderline KBY düzeyinin azaldığı görülmüştür. Bu bulgular çok kısıtlı sayıda olan önceki araştırmaların bulguları ile tutarlıdır. [Johnson ve ark. \(2006\)](#) çocuklukta ebeveynlerin düşük ilgi ve sıcaklık gösteriyor şeklinde algılanmaları yetişkinlikte KB geliştirme ile ilişkili olduğunu ve özellikle otoriter ebeveyn stiline KB'nı arttırıcı bir faktör olarak ortaya çıktığını göstermiştir. Bir başka araştırma sıcaklık boyutu ile ilgili olabilecek izin verici ebeveyn stiline odaklanmıştır. [Batool ve arkadaşları \(2017\)](#) izin verici ebeveynlik stili arttıkça histriyonik, narsistik ve antisosyal KB olmak üzere farklı kişilik bozukluklarının arttığını göstermiştir. Otoriter ebeveynlik stili arttıkça depresif KB'nin arttığını göstermiştir. Bu mevcut bulgu, sıcaklık boyutunun KBY'de koruyucu bir faktör olduğuna işaret etmiştir. Duygusal sıcaklık boyutunun gelecekte kişilik bozukluklarının gelişimini önlemeye yönelik psikoeğitim uygulamalarının hedefi olabileceğine işaret etmektedir.

Mevcut araştırmada ayrıca Reddedicilik (anne-baba) boyutu artarken tüm KBY alt boyutlarında da artış olduğu görülmüştür. Bu bulgular daha önceki araştırmaların bulguları ile tutarlıdır. [Bandelow ve arkadaşları \(2005\)](#) borderline KB tanısı almış bireylerin daha fazla erken travmatik yaşam olayları deneyimlediği ve olumsuz ebeveyn tutumları algıladığını göstermiştir. Reddedici olarak algılanan annelerin çocuklarının, reddedici olarak algılanmayan annelerin çocuklarına göre obsesif kompulsif, bağımlı, narsistik ve antisosyal KB gibi daha fazla KB geliştirdiği ve dürtü kontrol alanında zorluklar yaşadığı gösterilmiştir ([Dyavanoor ve Jyoti, 2017](#); [Gençoğlu ve ark., 2014](#)). Bu mevcut bulgu şaşırtıcı değildir. Çünkü literatürde çeşitli psikolojik problemlerin oluşumunda çocukluk döneminde algılanan ebeveyn tutumunun ve

aşağılanma, reddedilme ve değersizleştirme gibi olumsuz deneyimlerin önemi vurgulanmıştır ([Hepper, 2010](#)). Bu mevcut bulgu, ebeveynlerin reddedici olarak algılanmasının kişilik bozukluklarının gelişimine yol açabileceğini düşündürmektedir. Reddedici boyutunun gelecekte kişilik bozukluklarının gelişimini önlemeye yönelik psikoeğitim uygulamalarının hedefi olabileceğine işaret etmektedir.

Aşırı Koruyuculuk (anne) puanları arttıkça bağımlı, obsesif-kompulsif, self defeating, şizoid, histriyonik ve borderline KB puanlarının arttığı gösterilmiştir ([Boucher ve ark., 2017](#)). Mevcut araştırma benzer bulguları borderline KB'ye ek olarak farklı kişilik bozukluklarında da gösterdiği için bu konuda öncü bir araştırmadır. AET ve KB arasındaki ilişki çok az sayıda araştırmada gösterilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmaların bu ilişkiye yoğunlaşması yararlı olabilir.

Aracılık Analizleri

Annenin ve babanın reddedici tutumu ile bağımlı KBY arasındaki ilişkide uyumsuz BDDDB'nden YIK'ın tam, annenin reddedici tutumu ile bağımlı KBY arasındaki ilişkide DS'nin ise kısmi aracı rolleri olduğu görülmüştür. Ebeveyn tutumunun reddedici olarak algılanıyor olması çocukların ebeveyninden onay arama ihtiyacının doğmasına neden olabilir ([Morris ve ark., 2007](#)) ve olumlu tepki alabilmek için aşırı bir uğraş gösterebilir ve bunu alışkanlık haline gelen getirebilirler ([Khaleque ve Rohner, 2002](#)). Reddedici ebeveyn tutumu çocuğun özerkliğini ve duygu ifadelerini hiçe sayan tutumlar olduğundan çocuk duyguları ile baş ederken öfke veya hiddetlerini kendilerine veya başkalarına yöneltebilir, kişilerarası sıkıntılar yaşayabilir veya baş etme çabalarında yaşadıkları zorlukları diğer kişilere atfedebilirler. Bu doğrultuda diğer kişilerden uzaklaşmak, bağımsız davranışlar sergilemek yerine sevgi, saygı gibi ihtiyaçlarını karşılamak adına

etrafındaki kişilere daha çok ihtiyaç duyabilir ve bağımlı KBY geliştirebilirler.

Annenin reddedici tutumu ile self defeating KBY arasındaki ilişkide uyumsuz bir BDDB olan YIK'ın ve DS'nin tam aracı rolü olduğu görülmüştür. Self defeating KB DSM-III-R'de (APA, 2000) tartışılmış ancak el kitabında kabul edilmemiş ve DSM-IV'te tamamen kaldırılmıştır (Fiester, 1991; Kass ve ark., 1989). DSM-V'te belirtilmemiş KB kapsamında düşünülebilir (APA, 2013). Bu nedenlerden dolayı literatürde bu konu ile ilgili yeterli düzeyde araştırma bulunmamaktadır. Self defeating KB'nin özellikleri kendini baltalayan, haz veren aktivitelerden kaçınan, kendini yenilgiye uğratan, yardımı reddeden, olumlu olaylara suçluluk duygusu veya acı veren bir davranış ile tepki verme olarak sıralanabilir. Sevilme, fark edilme, desteklenme gibi temel ihtiyaçlar çocukluk döneminde karşılanmadığında kişiler bu ihtiyaçlarını karşılamak adına çeşitli yollar deneyebilir. Bu amaçla duygularını içe yöneltebilir, kişilerarası problemler yaşayabilir (Breines ve Ayduk, 2015) ve kişiler savunmacı bağımsızlık geliştirebilir (Carlson ve ark., 2009). Kişiler bu ihtiyaçları karşılamak yerine reddedici bir tutumla çevresindekileri uzaklaştırmaya çalışabilirler, şiddet döngüsünü başlatabilir ve kişilerarası sorunlara yol açabilir (Khaleque ve Rohner, 2002). Sonuçta self-defeating KBY gelişebilir.

Annenin reddedici tutumu ile borderline KBY arasındaki ilişkide DS'nin, babanın reddedici tutumu ile borderline KBY arasındaki ilişkide ise YIK'ın tam aracı rolü olduğu görülmüştür. Reddedici ebeveyn tutumu nedeniyle kişiler çocuklukta duygusal tepkilerini düzenlemeyi öğrenmeyip aşırı duygusal değişkenlikler deneyimlemiş olabilirler (Linehan, 1993). Terk edilme endişesinden dolayı çevresindekileri suçlama veya kötüleme yoluyla olumsuz duyguları azaltmaya çalışabilirler (Trull ve ark., 2015). Kendilerinin ve diğerlerinin duygularını tanımayı ve bunlarla baş etmeyi öğrenmeyebilir

ve kişilerarası ilişkilerde problemler deneyimleyebilirler (Bland ve ark., 2004). Kernberg'in (1967) aktarım odaklı yaklaşımında borderline KB'nin gelişiminde olumsuz duygular ile baş etme becerilerinin zayıf olduğu durumda bu bozukluk tanısı almış kişilerin agresif tutumlar gösterecekleri öne sürülmüştür. Yetişkinlikte öfkeyi dışsallaştırmaya ve yansıtmaya ve tehlikeli görülen nesnelere yönelik savunma ihtiyacı duyulduğu ileri sürülmüştür (Kernberg, 1985). Ebeveynin reddedici tutumuna bağlı olarak ortaya çıkan disforik duygular, hayal kırıklığı ve öfke borderline KB tanısı almış bireylerin bazılarında görülen kendine zarar verme davranışlarının, duyguları kontrol etme çabasıdan dolayı ortaya çıkabileceği öne sürülmüştür (Linehan, 1993). Bu durum borderline KB'nun gelişiminde YIK'ın aracı rolüyle ilişkilendirilebilir.

Böylelikle kişilik bozukluklarını önlemeye yönelik psikososyal uygulamalar AET'nin olumsuz etkilerini bertaraf edebilmek adına BDDB'ni bu uygulamaların hedefi olarak belirleyebilir. Gelecek araştırmalar bu tür uygulamaların etkilerini inceleyebilir.

Mevcut araştırma AET'nin BDDB ve KBY ile ilişkili olduğu ve AET ile KBY arasındaki ilişkide BDDB'nin aracılık ettiğini göstermiştir. Bu bulgular ebeveynlerin çocuklarına sergilemiş oldukları tutumların, BDDB ve KBY'nin gelişiminde önemli bir role sahip olduğuna ve BDDB'ni ve olumlu ebeveyn tutumlarını geliştirebilecek müdahalelerinin KBY'yi önleme ve iyileştirme üzerinde rol oynayabileceğine işaret etmiştir. Bir başka deyişle mevcut araştırmanın bulguları kişilik bozukluklarını önlemeye yönelik psikososyal uygulamaların AET'nin iyileştirmenin yanında BDDB'ni bu uygulamaların hedefi olarak belirleyebilir.

Çocuklukta ve ergenlikte AET'ye ilişkin pek çok araştırma olmasına karşın yetişkinlikte AET ile KB ve BDDB ile KB'nı ele alan

araştırmaların sayısı çok azdır. Mevcut araştırma tüm bu değişkenleri ele alan öncü bir araştırma niteliğindedir. Gelecek araştırmaların bu konuları ele alması yararlı olabilir. Ayrıca, mevcut araştırma hem annenin hem de babanın tutumlarını incelemiş olmasından dolayı gelecek araştırmalara öncülük etmektedir. Bu nedenle gelecek araştırmalarda babanın da tutumlarının incelenmesi önerilir.

Gelecekteki araştırmaların ilgili ilişkileri daha geniş bir örneklemede SCID-II Ölçeği yerine DSM-V tanı kriterlerine göre geliştirilmiş ölçekler ışığında incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür. SCID-II Ölçeğinin yüz yüze doldurulmamış olması araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak düşünülebilir. Mevcut bulgular, bu sınırlılıklar içerisinde yorumlanmalıdır.

Yazar Katkıları: P.M. literatür taraması, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması, makalenin yazılması. K.U.M.R. çalışmanın planlanması, tasarlanması ve yürütülmesinde ve makalenin yazılmasında süpervizörlük.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Yazarlar bu yazı için herhangi finansal destek almamıştır.

Kaynaklar

- American Psychiatric Association (APA). (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th Ed).
- American Psychiatric Association (APA). (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th Ed).
- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M. ... van der Ende, J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613-628.
- Bandelow, B., Krause, J., Wedekind, D., Brooks, A., Hajak, G. ve Ruther, E. (2005). Early traumatic life events, parental attitudes, family history, and birth risk factors in patients with borderline

personality disorder and healthy controls. *Psychiatry Research*, 134(2), 169-179.

- Batool, N., Shehzadi, H., Riaz, M. N. ve Riaz, M. A. (2017). Paternal malparenting and offspring personality disorders: Mediating effect of early maladaptive schemas. *J.P.M.A. The Journal of the Pakistan Medical Association*, 67(4), 556-560.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bertele, N., Talmon, A., Gross, J. J., Schmahll, C., Schmitz, M. ve Niedtfeld, I. (2022). Childhood maltreatment and borderline personality disorder: the mediating role of difficulties with emotion regulation. *Journal of Personality Disorders*, 36(3), 264-276.
- Bland, A.R., Williams, C.A., Scharer, K. ve Manning, S. (2004). Emotion processing in borderline personality disorders. *Issues in Mental Health Nursing*, 25(7), 655-672.
- Borges, L. M. ve Naugle, A. E. (2017). The role of emotion regulation in predicting personality dimensions. *Personal Mental Health*, 11(4), 314-334.
- Boucher, M. È., Pugliese, J., Allard-Chapais, C., Lecours, S., Ahoundova, L., Chouinard, R. ve Gaham, S. (2017). Parent-child relationship associated with the development of borderline personality disorder: A systematic review. *Personality and Mental Health*, 11(4), 229-255.
- Breines, J. G. ve Ayduk, O. (2015). Rejection sensitivity and vulnerability to self-directed hostile cognitions following rejection. *Journal of Personality*, 83(1), 1-13.
- Carlson, E. A., Egeland, B. ve Sroufe, L. A. (2009). A prospective investigation of the development of borderline personality symptoms. *Development and Psychopathology*, 21(4), 1311-1334.
- Carvalho Fernando, S., Beblo, T., Schlosser, N., Terfehr, K., Otte, C., Lowe, B. ... Wingenfeld, K. (2014). The impact of self-reported childhood trauma on emotion regulation in borderline personality disorder and major depression. *Journal of Trauma and Dissociation*, 15(4), 384-401.
- Cheavens, J. S., Zachary Rosenthal, M., Daughters, S. B., Nowak, J., Kosson, D., Lynch, T. R. ve Lejuez, C. W. (2005). An analogue investigation of the relationships among perceived parental criticism, negative affect, and borderline personality disorder features: The role of thought suppression. *Behavioural Research and Therapy*, 43(2), 257-268.

- Coşkunol, H., Bağdiken, I., Sorias, S. ve Saygılı, R. (1994). SCID-II (Türkçe versiyonu) görüşmesinin kişilik bozukluklarındaki güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(32), 26-29.
- Cummings, E. M., Braungart-Rieker, J. M. ve Rocher-Schudlich, T. (2003). Emotion and personality development in childhood. In R. M. Lerner, M. Ann Easterbrooks, J. Mistry ve I. B. Weiner (Eds.), *Handbook of psychology*. John Wiley & Sons, Inc.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Dickinson, K. ve Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
- Dirik, P. G., Yorulmaz, P. O. ve Karancı, P. A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Dyavanoor, B. D. ve Jyoti, D. M. (2017). Parents' attitudes and beliefs: their impact on children's development. *International Journal of Physical Education and Sports Sciences*, 11(18), 241-243.
- Erozkan, A. (2012). Examination of relationship between anxiety sensitivity and parenting styles in adolescents. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), 52-57.
- Fiester, S. J. (1991). Self-defeating personality disorder: A review of data and recommendations for DSM-IV. *Journal of Personality Disorders*, 5(2), 194-209.
- Fonagy, P. ve Luyten, P. A. (2009). Developmental, mentalization based approach to the understanding and treatment of borderline personality disorder. *Development Psychopathology*, 21(4), 1355-1381.
- Garnefski, N., Kraagij, V. ve Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30(8), 1311-1327.
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H. ve Ersanlı, K. (2014). Family factors affecting violent tendency in adolescents. *Turkish Studies*, 9, 639-652.
- Gross, J. J. (1998a). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.
- Gross, J. J. (1998b). Antecedent-and response-focused emotion regulation: Divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 224.
- Gross, J. J. (2001). Emotion regulation in adulthood: Timing is everything. *Current Directions in Psychological Science*, 10(6), 214-219.
- Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291.
- Gross, J. J. (2011). *Handbook of emotion regulation*. Guilford Press.
- Gross, J. J. ve Thomson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation*. Guilford Press.
- Güler-Yıldız, T. (2017). *Anne-baba eğitimi*. Pegem.
- Gunderson, J. G. (2009). Borderline personality disorder: Ontogeny of a diagnosis. *American Journal of Psychiatry*, 166(5), 530-539.
- Havighurst, S. S., Wilson, K. R., Harley, A. E., Prior, M. R. ve Kehoe, C. (2010). Tuning into kids: Improving emotion socialization practices in parents of preschool children –findings from a community trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(12), 1342-1350.
- Hepper, E. G., Gramzow, R. H. ve Sedikides, C. (2010). Individual differences in self-enhancement and self-protection strategies: An integrative analysis. *Journal of Personality*, 78(2), 781-814.
- Jabeen, F., Anis-Ul-Haque, M. ve Riaz, M. N. (2013). Parenting styles as predictors of emotion regulation among adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1).
- Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. M. ve Bernstein, D. P. (1999). Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 56(7), 600-606.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Chen, H., Kasen S. ve Brook, J. S. (2006). Parenting behaviors associated with risk for offspring personality disorder during adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 63(5), 579-587.
- Kars-Bektaş, Ö. ve Akyürek, G. (2019). Ergenlerde anne-baba tutumu, duygu düzenleme ve iyilik hali arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 7(2), 97-104.
- Kass, F., Spitzer, R. L., Williams, J. B. ve Widiger, T. (1989). Self-defeating personality disorder and DSM-III-R: Development of the diagnostic criteria. *The American Journal of Psychiatry*, 146(8), 1022-1026.
- Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.

- Kernberg, O. F. (1985). *Borderline conditions and pathological narcissism*.
- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2002). *Perceived parental acceptance-rejection*.
- Kordi, A. ve Baharudin, R. (2010). Parenting attitude and style and its effect on children's school achievements. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 217.
- Kuo, J. R., Khoury, J. E., Metcalfe, R., Fitzpatrick, S. ve Goodwill, A. (2015). An examination of the relationship between childhood emotional abuse and borderline personality disorder features: The role of difficulties with emotion regulation. *Child Abuse and Neglect*, 39, 147-155.
- Kwapis, K., Prusak, J., Pohl, A. ve Krawczyk, A. (2023). Parental attitudes and severity of borderline personality traits: the mediational role of self-control and identity integration. *Psychiatria Polska*, 57(1).
- Lamborn, D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62(5), 1049-1065.
- Linehan, M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction in Hetherington. In E.M. (Ed.), *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development* (Vol. 4, pp. 1-101).
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.
- Sansone, R. A., Farukhi, S. ve Wiederman, M. W. (2013). Perceptions of childhood caretakers and borderline personality symptomatology. *Child Abuse & Neglect*, 37(11), 1030-1033.
- Sheppes G., Suri, G. ve Gros J. J. (2015). Emotion regulation and psychopathology. *Annual Review of Clinical Psychology*, 11(3), 1-27.
- Sorias, S., Saygili, R. ve Elbi, H. (1990). *Turkish version of the structured clinical interview for DSM-III-R Axis I Disorders (SCID-I)*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125-146.
- Spitzer, R. L., Williams, J. B., Gibbon, M. ve First, M. B. (1992). The structured clinical interview for DSM-III-R (SCID). *Archives of General Psychiatry*, 49(8), 624-629.
- Thompson, R. A. (1991). Emotional regulation and emotional development. *Educational Psychology Review*, 3(4), 269-307.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 25-52.
- Towe-Goodman, N. R. ve Teti, D. M. (2008). Power assertive discipline, maternal emotional involvement, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 648-651.
- Trull, T. J., Lane, S. P., Koval, P. ve Ebner-Priemer, U. W. (2015). Affective dynamics in psychopathology. *Emotion Review*, 7(4), 355-361.
- Tuna, E. ve Bozo, Ö. (2012). The Cognitive Emotion Regulation Questionnaire: Factor structure and psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34, 564-570.
- Van Dijke, A., Ford, J. D., van Son, M., Frank, L. ve Van Der Hart, O. (2013). Association of childhood-trauma-by-primary caregiver and affect dysregulation with borderline personality disorder symptoms in adulthood. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 5(3), 217.
- Whalen, D. J., Malkin, M. L., Freeman, M. J., Young, J. ve Gratz, K. L. (2015). Brief report: Borderline personality symptoms and perceived caregiver criticism in adolescents. *Journal of Adolescence*, 41, 157-161.
- Yavuzer, H. (2014). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. Remzi Kitabevi.